

Євгенія ФІЛІМОНОВА-ЗЛАТОГУРСЬКА,

orcid.org/0000-0001-7588-8209

аспірантка кафедри режисури та хореографії

Львівського національного університету імені Івана Франка

(Львів, Україна) geniya.zlata@ukr.net

НАРОДНО-СЦЕНІЧНИЙ ТАНЕЦЬ У ХОРЕОГРАФІЧНИХ ВИСТАВАХ ВІННИЦЬКОГО ФАХОВОГО КОЛЕДЖУ МИСТЕЦТВ ІМ. М. Д. ЛЕОНТОВИЧА

У статті зосереджено увагу на хореографічних виставах, як творчих здобутках хореографічного відділу Вінницького фахового коледжу мистецтва ім. М. Д. Леонтовича, а також висвітлено місце і значення народно-сценічного танцю у процесі їх створення.

Хореографічний відділ ВФКМ ім. М. Д. Леонтовича упродовж більш ніж 20 років своєї діяльності дотримується вектору «народного хореографічного мистецтва», що підтверджується спеціалізацією «Народна хореографія», на якій навчаються студенти відділу. Високий сформований рівень виконавської майстерності з народно-сценічного танцю демонструють у творчому житті коледжу студенти відділу. Протягом багатьох років роботи хореографічного відділу окрім величезної кількості хореографічних постановок глядач мав можливість познайомитися з такими творчими здобутками відділу, як хореографічна вистава «Устим Кармелюк», що була презентована до перегляду глядачу у 2011 році, режисером якої виступив Д. Немченко. Головним хореографом вистави виступив викладач хореографічного відділу, заслужений артист України, неперевершений майстер народного танцю А. Кондюк. Музична складова вистави була забезпечена симфонічним оркестром на той час училища, диригентом якого є І. Маринчук.

Цікавою творчою роботою відзначився 2016 рік, який запам'ятався глядачу хореографічною виставою-казкою «Дванадцять місяців», головним балетмейстером якої виступила викладач хореографічного відділу заслужена артистка України Л. Кондюк у творчому балетмейстерському співробітництві з викладачами кафедри. Проте, більша частина картин цієї хореографічної вистави була створена з використанням хореографічної лексики класичного та історико-побутового танців, у поєднанні зі стилізованими народними танцями, практично без використання народно-сценічного танцю. Жорстоке сьогодення привертає увагу митців до української традиційної культури, що несправедливо була забутою протягом останніх десятиліть.

Студенти хореографічного відділу залучені до щорічних звітних концертів хореографічного відділу, який проходить у різних формах. Однією з таких форм є хореографічна вистава. Ця форма передбачає спільну діяльність викладацького та студентського складу відділу, як єдиної творчої роботи. Високий рівень фахової підготовки студентів з народно-сценічного танцю дозволяє студентам хореографічного відділу під керівництвом викладачів долучатися до створення хореографічних вистав, а саме, до роботи над окремими картинами вистави, що у сукупності становлять велику хореографічну форму. Це питання потребує детального дослідження, оскільки саме така форма є найбільш цікавою у роботі хореографічного відділу і дає можливість створювати високопрофесійний хореографічний продукт, що є метою балетмейстерської діяльності. Окрім цього використання народно-сценічного танцю у хореографічних виставах коледжу є важливим засобом популяризації народного хореографічного мистецтва серед глядацької аудиторії Вінниччини, це в свою чергу, враховуючи війну в Україні, створює потужний засіб діяльності хореографічного відділу у культурному фронті Вінниччини.

Ключові слова: *народно-сценічний танець, хореографічне мистецтво, хореографічна вистава.*

Yevheniia FILIMONOVA-ZLATOHURSKA,

orcid.org/0000-0001-7588-8209

PhD student at the Department of Directing and Choreography

Ivan Franko National University of Lviv

(Lviv, Ukraine) geniya.zlata@ukr.net

FOLK-STAGE DANCE IN THE CHOREOGRAPHIC PERFORMANCES OF THE VINNYTSIA SPECIALIZED COLLEGE OF ARTS NAMED AFTER M. D. LEONTOVYCH

The article focuses on choreographic performances as creative achievements of the choreographic department of the Vinnytsia College of Arts named after M. D. Leontovych, and also highlighted the place and significance of folk stage dance in the process of their creation.

Choreographic department of VFKM named after M. D. Leontovych for more than 20 years of its activity, has followed the orientation of «folk choreographic art», which is confirmed by the specialization «Folk Choreography», which is

studied by students of the department. Students of the department demonstrate a high level of performance skills in folk and stage dance in their creative lives. During many years of work of the choreographic department, in addition to a huge number of choreographic productions, the audience had the opportunity to get acquainted with such creative achievements of the department, as the choreographic performance «Ustym Karmelyuk», which was presented to the audience in 2011, directed by D. Nemchenko. The main choreographer of the performance was the teacher of the choreographic department, Honored Artist of Ukraine, unsurpassed master of folk-dance, A. Kondyuk. The musical component of the performance was provided by the school's symphony orchestra, the conductor of which is I. Marinchuk.

The year 2016 was marked by interesting creative work, which was remembered by the audience with the choreographic fairy-tale performance «Twelve Months», the main choreographer of which was the teacher of the choreographic department, the Honored Artist of Ukraine L. Kondyuk, in creative choreographic cooperation with the teachers of the department. However, the majority of the parts of this choreographic performance were created using the choreographic vocabulary of classical and historical dances, in combination with stylized folk dances, practically not using folk-stage dance. The cruel present draws the attention of artists to Ukrainian traditional culture, which was unfairly forgotten during the last decades.

Students of the choreographic department are involved in the annual report concerts of the choreographic department, which take place in various forms. One of these forms is a choreographic performance. This form involves the joint activity of the teaching and student staff of the department as a single creative work. The high level of professional training of students in folk and stage dance allows students of the choreographic department under the guidance of teachers to participate in the creation of choreographic performances, namely, to work on individual scenes of the performance, which together form a large choreographic form. This issue requires detailed research, because this form of work is the most interesting in the work of the choreographic department and provides an opportunity to create a highly professional choreographic product, which is the goal of the choreographer's activity. In addition to this, the use of folk stage dance in the choreographic performances of the college is an important means of popularizing the folk choreographic art among the audience of Vinnytsia, this in turn, taking into account the war in Ukraine, creates a powerful means of activity of the choreographic department in the cultural front of Vinnitsa.

Key words: folk stage dance, choreographic art, choreographic performance.

Постановка проблеми. Народно-сценічний танець, що є однією із вагомих складових хореографічного мистецтва посідає визначне місце у діяльності творчих колективів Вінниччини. Активну діяльність у хореографічному житті Вінниччини провадить хореографічний відділ ВФКМ ім. М. Д. Леонтовича. Його значення, у мистецькому житті Вінниччини, в сучасних соціально-політичних умовах важко переоцінити, сьогодні навчальний заклад є мистецьким серцем Вінниці. Проте, народно-сценічний танець демонструється сьогодні на Вінницькій сцені не лише у вигляді звичних для глядача концертних номерів, хореографічних постановок, але і використовується балетмейстерами при створенні хореографічних вистав. Питання використання народно-сценічного танцю у постановочному процесі хореографічних вистав хореографічного відділу ВФКМ ім. М. Д. Леонтовича, як творчого осередку хореографічного життя Вінниці потребує наукового дослідження.

Аналіз досліджень. Сучасні науковці у своїх дослідженнях торкаються різних аспектів у питанні використання народного танцю у драматичних виставах. Так, у своїй науковій роботі Д. Черниш та Р. Кундис здійснили аналіз сучасного стану використання фольклорного та українського народного танцю у сценічному мистецтві України, а також визначили важливість впливу фольклорних танців у створенні театральних видовищ (Черниш, Кундис, 2019). Окрім

того, розвитку народно-сценічного танцю у своїй науковій роботі торкаються дослідники Є. Рой та В. Рой, які визначили вагомий внесок П. Вірського у розширення жанрових кордонів народно-сценічного танцю і наближення його до стилю вистави (Рой, Рой, 2022). Проте, створення хореографічних вистав ВФКМ ім. М. Д. Леонтовича, на матеріалах народних танців України, як самодостатньої хореографічної форми та предмету духовної культури Вінниччини, потребує більш детального дослідження.

Мета статті – дослідити значення та місце народно-сценічного танцю у процесі створення хореографічних вистав хореографічного відділу ВФКМ ім. М. Д. Леонтовича.

Виклад основного матеріалу. Постановка хореографічної вистави – надзвичайно об'ємна та кропітка праця, що вимагає багато часу та неабиякого балетмейстерського хисту. Випробувати свій балетмейстерський талант у 2022 році спробували студенти 4 курсу хореографічного відділу групи ХФ-18. Результатом їх роботи стала хореографічна вистава «Тіні забутих предків», створена за мотивами однойменної повісті відомого українського письменника М. Коцюбинського, життя якого пов'язане з Вінниччиною.

Робота студентів під керівництвом викладачів кафедри складалася з дванадцяти картин, а саме: «Дитинство Івана», «Зустріч Івана з Марічкою», «Кохання Івана та Марічки», «Знайомство з Чугайстром», «Прощання з родиною та подорож

у найми», «Іван на полонині», «Марення Івана», «Смерть Марічки», «Зустріч Івана з Палагнуою», «Зрада Палагни», «Чаклування Мольфара проти Івана» та «Смерть Івана». Особливістю хореографічної вистави «Тіні забутих предків» стало те, що за основу вистави була взята хореографічна лексика гуцульських танців України. З одного боку, це певним чином дещо обмежувало студентів у виборі танцювального та музичного матеріалу, але, з іншого боку, дозволило більш глибоко дослідити гуцульську хореографію, специфіку її виконання, а також детальніше ознайомитися з танцювальним та музичним матеріалом регіону та реалізувати його під час створення образів головних героїв та розкриття драматургії хореографічного твору. Важливою допоміжною теоретичною базою у роботі над хореографічною лексикою стала робота Р. Гарасимчука «Народні танці українців Карпат», а саме, книга I «Гуцульські танці» (Гарасимчук, 2008).

Студент С. Неверко свій доробок на матеріалах українських гуцульських танців створив із використанням шедевра української музики М. Скорика під назвою «Гуцульський танець» із кінофільму «Тіні забутих предків» у виконанні Chamber Ensemble «ARTENATTA». Надзвичайно виразними завдяки гуцульській та гуцульській стилізованій хореографії вийшли образи Іванка, Мольфара Юри та Палагни.

Студентка І. Мельник у своїй картині «Зустріч Івана з Марічкою», поєднала хореографічну лексику гуцульських танців «Дрібонька» та «Гуцулка» для створення образної хореографічної лексики головних героїв картини. Окрім того, надзвичайно вдалою стала сцена, в якій відображалася ворожнеча та бійка родин Гутенюків і Палійчуків, хореографічна лексика якої була створена на матеріалах танців опришків.

Сценічна обробка народних гуцульських танців вдало поєдналася зі стилізацією народного танцю в окремих картинах, а саме: «Зустріч Івана та Чугайстра» та «Смерть Івана», для яких були використані такий музичний матеріал як «The Forest Song (Animated Mood Board)» у виконанні гурту ДахаБраха та «Born from Ashes» Eternal Eclipse, що дозволило студенткам О. Ткачук та Д. Кішук створити ефект зачарованості та містики у вищезазначених картинах. Проте, слід зазначити, що таке поєднання не створило суперечливості з основною концепцією «народного танцю» у хореографічній виставі «Тіні забутих предків», а лише підсилило емоційну складову зазначених картин.

Використання народно-сценічного танцю у створенні хореографічної вистави набуває над-

звичайно важливого значення у балетмейстерській роботі. З одного боку, це дозволяє студентам на практиці перевірити набуті теоретичні та практичні знання та уміння з українського народно-сценічного танцю, а з іншого – втілити свій балетмейстерський задум. На жаль, широкому колу глядачів так і не довелося побачити дану виставу на сцені ВФКМ ім. М. Д. Леонтовича через початок повномасштабного російського вторгнення в Україну 24 лютого 2022 року, а сама хореографічна вистава була представлена студентами як залікова дипломна робота з дисципліни «Композиція та постановка танцю» та була продемонстрована достатньо обмеженому колу глядачів. Проте, це не завадило отримати схвальні відгуки та захоплення глядачів від перегляду вистави.

Однією із яскравих балетмейстерських робіт викладачів та студентів хореографічного відділу стала хореографічна вистава за мотивами п'єси М. Старицького «За двома зайцями». Участь у ній взяли студенти 2–4 курсів, та головні ролі якої виконували студенти 3 та 4 курсу хореографічного відділу: Є. Коваль, С. Гречанюк, Я. Мельник та А. Савкова. Дана робота була продемонстрована як перше відділення звітного концерту хореографічного відділу, присвяченому 65-річчю з дня заснування ВФКМ ім. М. Д. Леонтовича, 18 квітня 2023 року. Ця робота, як і в 2022 році була виконана студентами як дипломна робота випускного курсу з дисципліни «Композиція і постановка танцю». Головним балетмейстером хореографічної вистави був призначений викладач вищезазначеної дисципліни У. Кондюк («За двома зайцями»). Хореографічна вистава).

Хореографічна вистава містить у собі 10 хореографічних картин, роботу над якими впродовж навчального року проводили студенти 4 року навчання під керівництвом кураторів-викладачів хореографічного відділу. Серед картин: «Банкрутство Голохвостого», «Пансіонат шляхетних дівичь», «Знайомство з Галею та Пронею», «Побачення Проні з Голохвостим», «Секлета йде в гості до сестри», «Сватання до Проні», «Зустріч з Галею та її мамою», «День народження Секлети», «Весілля Проні та Голохвостого» та «Розкриття намірів Голохвостого». Усі сцени були створені з використанням хореографічної лексики та на матеріалах народних танців різних регіонів України. Так, для прикладу, сцена «Весілля Проні та Голохвостого» створена на матеріалах українського танцю «Василечки», музика, манера та характер танцю вдало підкреслюють балетмейстерський задум картини. Сцена восьма, «День народження Секлети» була створена на матеріалах україн-

ського танцю «Полька-Подольянка», автором та постановником якої є А. Кондюк, із використанням аранжування В. Семенченка. Дану постановку можна побачити у виконанні Академічного ансамблю пісні і танцю «Поділля» Вінницької обласної філармонії («Полька-Подольянка». Український народний танець. Постановка А. Кондюка. Виконує Академічний ансамбль пісні і танцю «Поділля» Вінницької обласної філармонії).

Варто зазначити також, що в хореографічній виставі «За двома зайцями» важливе місце займає і музичний супровід. Так, у картині «Розкриття намірів Голохвостого» використано фрагменти музичного твору «Гонивітер» у виконанні Національного оркестру народних інструментів України. Вдалих підбір музичного матеріалу є невід’ємною складовою у створенні художніх образів героїв хореографічної вистави; вони допомагають розкрити її драматургію, зосередити увагу на найбільш значущих характеристиках дійових осіб; дозволяють не лише відчутти образ героїв, але і створити наповнити виставу правильним хореографічним текстом, що розкриє повною мірою її зміст. Поєднання музичного супроводу у формі музичної композиції «Яків» зі збірки «Українські Народні Танцювальні Мелодії» у виконанні ансамблю «Троїсті Музики», що була використана студентом 4 курсу А. Мовчаном для роботи над картиною «Знайомство з Галею та Пронею» з хореографічною лексикою танців Полісся є вдалим прикладом створення хореографічної картини.

Надзвичайно цікавим рішенням було використання «Весняної Хори» В. Раду у виконанні Національного оркестру народних інструментів України, що знайшло своє втілення у картині В. Вівдюк «Пансіонат шляхетних дівиць». А створення хореографічної лексики на матеріалі народно-сценічного танцю «Слобожанський вихиляс» у виконанні АНТ «Подольяни» ВФКМ ім. М. Д. Леонтовича дозволило втілити сцену конфлікту Проні та вчительки, а також розкрити риси характеру головних дійових осіб.

К. Василенко у своїй роботі «Лексика українського народно-сценічного танцю» зазначав, що танцювальна лексика є формою існування образу (Василенко, 1996 : 20). Яскравим прикладом цього стала робота студентки 4 курсу хореографічного відділу Я. Мельник у картині «Сватання до Проні». За допомогою вдало підібраної хореографічної лексики на матеріалах танців Полісся та створеного хореографічного тексту, було розкрито образи головних та другорядних героїв картини, а також, продемонстровано високий рівень балетмейстерської майстерності студентки. Музичну складову своєї балетмейстерській роботі вона реалізувала за допомогою «Ойри (варіації на тему польки)» у виконанні ансамблю «Троїсті Музики», що надало картині особливого колориту та допомогло у розкритті драматургії як картини зокрема, так і хореографічної вистави загалом.

Висновки. Отже, український народно-сценічний танець у всьому його різнобарв’ї був представлений у хореографічних виставах «Тіні забутих предків» та «За двома зайцями». Вищезазначені хореографічні вистави залишили не лише позитивні враження у балетмейстерів та виконавців, а й знайшли позитивні відгуки серед глядачів, які оцінили дані хореографічні твори як високохудожні. Важливість використання народного танцю та сценічної його форми при створенні великих хореографічних форм дає можливість балетмейстеру створювати все нові й нові цікаві рішення відомих літературних творів, поповнюючи скарбницю крапчих хореографічних зразків рідного краю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. «За двома зайцями». Хореографічна вистава. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=21LIEP7hGjo&t=1370s> (дата звернення 30.05.2023).
2. «Полька-Подольянка». Український народний танець. Постановка А. Кондюка. Виконує Академічний ансамбль пісні і танцю «Поділля» Вінницької обласної філармонії. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=cxtc91FU8ms> (дата звернення 30.05.2023).
3. Василенко К. Лексика українського народно-сценічного танцю. Київ : Мистецтво, 1996. 494 с.
4. Гарасимчук Р. Народні танці українців Карпат: у 2 кн. Львів : Ін-т народознавства НАН України, 2008. Кн. 1 : Гуцульські танці. 608 с.
5. Рой С., Рой В. Творчість Павла Вірського – симбіоз хореографічного і театрального мистецтва ХХ століття. *Мистецтвознавчі записки* : зб. наук. пр. 2022. Вип. 41. С. 52–61.
6. Черниш Д., Кундис Р. Започаткування українського народного танцю у драматичних виставах кінця ХІХ – початку ХХ століття. *Молодий вчений*. 2019. № 11 (75). С. 887–889.

REFERENCES

1. «Za dvoma zaitiamy». Khoreohrafichna vystava. [«After two hares». Choreographic performance]. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=21LlEP7hGjo&t=1370s> (access date 30.05.2023) [In Ukrainian].
2. «Polka-Podolianka». Ukrainskyi narodnyi tanets. Postanovka A. Kondiuka. Vykonuie Akademichnyi ansambl pisni i tantsiu «Podillia» Vinnytskoi oblasnoi filarmonii. [«Polka-Podolyanka». Ukrainian folk dance. Production by A. Kondyuk. Performed by Academic Song and Dance Ensemble «Podillya» of the Vinnytsia Regional Philharmonic]. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=cxtc91FU8ms> (access date 30.05.2023) [In Ukrainian].
3. Vasylenko K. Leksyka ukrainskoho narodno-stsenichnoho tantsiu. [Vocabulary of Ukrainian folk and stage dance]. Kyiv: Mystetstvo, 1996, pp. 494 [In Ukrainian].
4. Harasymchuk R. Narodni tantsi ukraintsiv Karpat: u 2 kn. [Folk dances of Ukrainians of the Carpathians: in 2 books]. Lviv: In-t narodnavstva NAN Ukrainy, 2008, Kn 1: Hutsulski tantsi, pp. 608 [In Ukrainian].
5. Roi Ye., Roi V. Tvorchist Pavla Virskoho – symbioz khoreohrafichnoho i teatralnoho mystetstva XX stolittia. [Pavel Virskiy's work is a symbiosis of choreographic and theatrical art of the 20th century]. Mystetstvoznavchi zapysky : zb. nauk. pr. 2022, Nr 41, pp. 52–61 [In Ukrainian].
6. Chernysh D., Kundys R. Zapochatkuvannia ukrainskoho narodnoho tantsiu u dramatychnykh vystavakh kintsia XIX – pochatku XX stolittia. [The beginning of Ukrainian folk dance in dramatic performances of the late 19th and early 20th centuries]. Molodyi vchenyi, 2019, Nr 11 (75), pp. 887–889 [In Ukrainian].